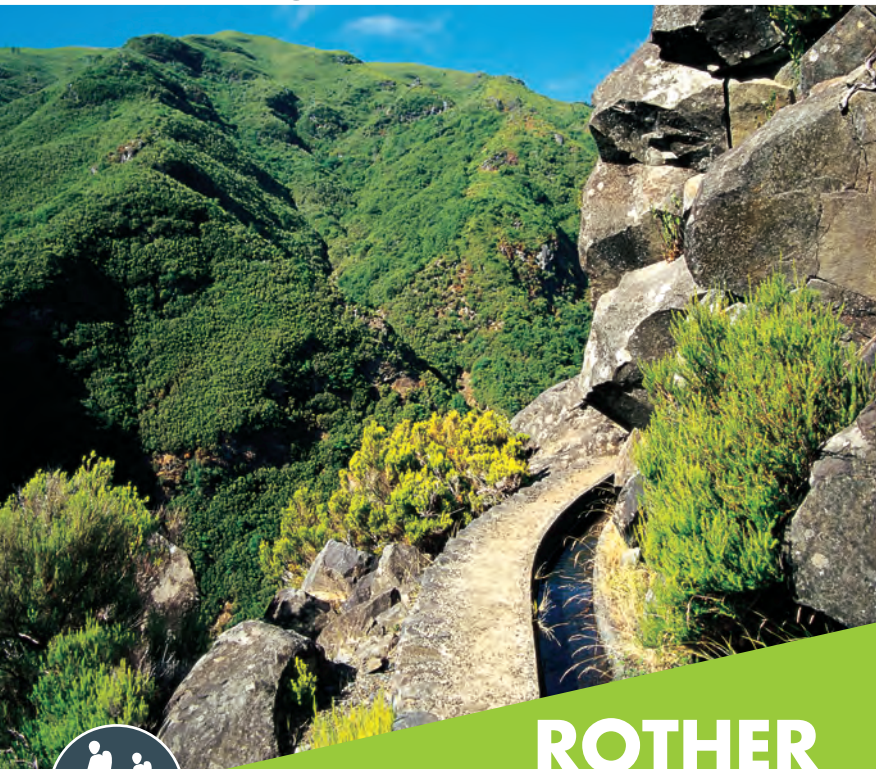

Rolf Goetz

Madeira

De mooiste levada- en bergwandelingen

50 Wandelingen

ROTHER
WANDELGIDSEN

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Toeristische tips	6
De topwandelingen van Madeira	8
Wandelen op Corsica	10
Het laurierbos – wereldnatuurerfgoed van de Unesco	12
Inheemse flora	13
Natuurparken en botanische tuinen	13
Siergewassen	15
Fauna	15
Milieu en ecologie	16
Levada's	17
Inlichtingen en adressen	18
Klimaattabel Funchal	22
Dienstregeling van de belangrijkste bussen	24
Overzichtskaart	26
Funchal en de zuidkust	28
1 Afdaling van Monte naar de Levada do Bom Sucesso	30
2 Naar de Cabo Girão, 580 m	34
3 Van de Cabo Girão naar Boa Morte	38
4 Van Boa Morte langs de Levada do Norte	40
5 Fontes	42
6 Het dal van Tabua	44
7 Lombada da Ponta do Sol	48
8 Van Monte naar Camacha	52
9 Van Camacha naar Largo do Miranda	56
Het oosten en Ribeiro Frio	58
10 Door het dal van Porto Novo	60
11 Via de Pico do Facho naar Caniçal	62
12 Het schiereiland São Lourenço	64
13 Van Maroços naar de Caniçal-tunnel	68
14 Van de Caniçal-tunnel naar Porto da Cruz	70
15 Van Camacha naar Sítio das Quatro Estradas	74
16 Via Lamaceiros naar Portela	78
17 Over het oude geplaveide pad naar Porto da Cruz	80
18 Het „balkon“ van Ribeiro Frio	82
19 Van Ribeiro Frio naar Portela	84

20	Van Ribeiro Frio over de hoogvlakte Feiteiras de Baixo	88
21	Fajã da Nogueira 1	90
22	Fajã da Nogueira 2	92
23	Pico do Suna	94
	De noordkust	96
24	Naar de bron van de Levada do Castelejo	98
25	Naar de top van de Adelaarsrots, 590 m	100
26	Het kustpad van São Jorge	102
27	Caldeirão Verde	104
28	Naar de helleketel Caldeirão do Inferno	107
	Centraal Madeira en Curral das Freiras	110
29	Via de Achada do Teixeira naar de top van de Pico Ruivo, 1862 m	112
30	Van de Pico do Arieiro naar de top van de Pico Ruivo, 1862 m	114
31	Van de Poço da Neve door het Parque Ecológico	118
32	Over de Pico Ruivo naar de Encumeada-pas	121
33	Van Eira do Serrado naar Curral das Freiras	124
34	Van Corticeiras het Nonnendal in	126
35	Van Boca da Corrida naar Curral das Freiras	128
36	Pico Grande, 1654 m	130
37	Van de Boca da Corrida naar de Boca da Encumeada, 1007 m	134
38	Van Boca da Encumeada naar Curral das Freiras	138
	Paul da Serra en West-Madeira	140
39	Botaniseren in de Folhadal	142
40	Van Bica da Cana naar de Pináculo	144
41	Het varenpad naar de top van de Pico Ruivo do Paul, 1640 m	146
42	Van Cristo Rei naar de Cascalho	148
43	Van Cristo Rei naar de Fátima-kapel	150
44	Het dal van de Ribeira Grande in	152
45	De Risco-waterval bij Rabaçal	154
46	Van Rabaçal naar de 25 bronnen	156
47	Levada da Rocha Vermelha	158
48	Van Prazeres naar Calheta	162
49	Paul do Mar	164
50	Van Lamaceiros de kloof van de Ribeira da Janela in	168
	Portugees - Nederlands voor wandelaars	170
	Register	171

Toeristische tips

Bij het gebruik van dit gidsje

De beschrijvingen van de wandelingen worden voorafgegaan door een korte samenvatting van de belangrijkste informatie. In het kleurige wandelkaartje is de route ingetekend, een hoogteprofiel laat in één oogopslag de stijgingen en dalingen van de desbetreffende wandeling zien. In het register staan alle genoemde wandeldoelen, steden en dorpen, begin- en steunpunten en alle etappedoelen vermeld. De overzichtskaart op p. 26/27 laat de plaats van de verschillende wandelingen zien.

Vereisten

De meeste wandelingen volgen duidelijke paden en paadjes. Dit neemt echter niet weg dat sommige wandelingen een goede conditie, tredzekerheid, afwezigheid van hoogtevrees en vooral oriëntatievermogen vereisen. Denk erom dat de omstandigheden bij ongunstig weer aanzienlijk zwaarder kunnen worden. Om de diverse vereisten beter te kunnen inschatten zijn de nummers van de wandelingen in verschillende kleuren aangegeven:

Gemakkelijk Deze routes zijn merendeels voldoende breed, niet al te steil en ook bij slecht weer redelijk veilig begaanbaar. Ze zijn ook voor kinderen en ouderen zonder problemen te bewandelen.

Tamelijk moeilijk Deze paadjes en bergpaden zijn overwegend smal en kunnen over korte gedeelten al enigszins geëxponeerd zijn. Alleen tredzekere bergwandelaars moeten zich hieraan wagen. Korte passages kunnen hogere eisen aan het oriëntatievermogen stellen.

Zwaar Deze bergpaden en muilezelpaden zijn vaak smal en steil. Hier en daar kunnen ze zeer geëxponeerd zijn. Bij traverses over losse stenen bestaat gevaar voor uitglijden, in sommige gevallen zal men ook zijn handen moeten gebruiken. Dat bete-

Symbolen

met bus/spoor bereikbaar

eetgelegheid onderweg

geschikt voor kinderen

plaats met eetgelegheid

hut met bediening, pension

schuilhut, schuilplaats

bushalte

top

pas, col

tunnel

kerk, kapel, klooster

picknickplek

uitkijkplaats

waterval

zwemwater

waterreservoir

Vrijwel iedere levada loopt door een of meer tunnels.

kent dat alleen ervaren, fitte bergwandelaars, tredzeker en zonder hoogtevrees, zich aan deze routes moeten wagen, die bovendien een goed oriëntatievermogen vereisen.

Bereikbaarheid

De meeste van de in dit gidsje voorgestelde wandelingen zijn met het openbaar vervoer bereikbaar. Een busdienstregeling met de voor de wandelaar belangrijkste verbindingen vindt u op p. 24/25. Enkele beginpunten zijn alleen met de auto te bereiken.

Opgegeven tijden

De opgegeven tijden betreffen alleen de wandeltijden – zonder rust- of fotopauzes. In het algemeen wordt de totale wandeltijd opgegeven.

Over de rustige Levada do Caniço naar Assomada

Van het mandenvlechtersdorp Camacha leidt een oud verbindingspad omlaag naar het bijna uitgestorven gehucht Salgados, en een idyllisch levadapad verder door het geïsoleerde Porto-Novo-dal. Over het goed bewaard gebleven geplaveide pad reden tot enkele jaren geleden nog ossenwagens. Korte wandeling, die desondanks de moeite waard is.

Beginpunt/Terugkeer: vanuit Funchal met bus 129 naar Camacha, 700 m. Terug vanuit Assomada (230 m) met een van de bussen over de kustweg. Automobilisten kunnen het best in Assomada parkeren en zich per taxi naar Camacha laten vervoeren.

Hoogteverschil: 470 m dalen.

Vereisten: steile afdaling over een oud geplaveide pad (bij nat weer glibberig), daarna gerieflijke levadawandeling met een paar geëxponeerde, maar niet duizelingwekkende passages. Het pad is hier en daar sterk overwoekerd, lange broek aanbevolen.

Eten en drinken: kleine bar in Salgados en restaurants in Assomada.

Vanaf de bushalte aan het Largo da Achada in **Camacha** gaat u richting het Café Relógio, herkenbaar aan zijn klokkentoren. U passeert een kapel en het gezondheidscentrum (Centro de Saúde) en verlaat het plein rechtsaf via een straatje dat onder andere met het bordje “Assomada / Caniço” is aangegeven.

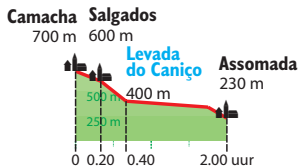
De straat loopt steil bergafwaarts, na 250 m houdt u rechts aan en komt enkele minuten later voorbij bar Eira Salgada, rechts leidt een geplaveide weg naar de Levada dos Tornos (wandeling 15) omlaag. Maar u gaat 20 m verder rechtdoor omlaag richting het grote schoolgebouw. Sla kort daarvoor linksaf (bordje doodlopende weg) een met teer verhard, even later geplaveid pad in, dat steil omlaag leidt. U wandelt door de schilderachtig tegen de flank van het Porto-Novo-dal gevlijde buurtschap **Salgados**. Het trappenpad wordt smaller, oneffener en nog steiler, en komt ten slotte aan de benedenrand

Over “ossenpootplaveisel” daalt u naar Salgados af.

van het dorp uit op de *Levada do Caniço*, die u met de stroom mee volgt. Langs het pad staan knotwilgen, die het materiaal voor de in de omliggende dorpen wijdverbreide mandenvlechtkunst leveren. Weldra ligt het hele Porto-Novodal aan uw voeten, voor u tekent zich de silhouet van de Ilhas Desertas af. U wandelt door een ca. 15 m lange tunnel, een zaklantaarn is niet nodig. Bij de uitgang van het dal ziet u uit op het viaduct van de kustweg, dat het dal overspant.

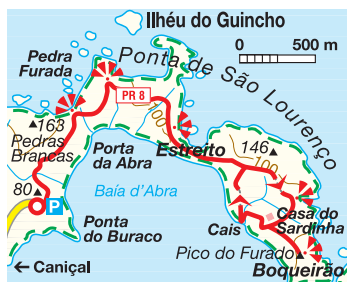
Kort voor de eerste huizen van Assomada gaat de levada vergezeld van een betonpad, links passeert u een ronde watertank. Verlaat de levada vóór het eerste huis aan het pad bij een waterzuiveringsinstallatie en sla linksaf een betonpad in, dat naar de al zichtbare weg omlaag loopt. Deze gaat u linksaf bergafwaarts en bereikt na ruim 15 minuten de kerk van **Assomada**. De bushalte ligt 50 m beneden de kerk vlak aan de ER 204.

Spectaculaire rotskust op de oostelijkste punt van het eiland

Bij het aanvliegen op Madeira wekt dit op de aanvliegroete gelegen schiereiland een indruk die helemaal niet zo in het clichébeeld van het altijdgroene bloemeneiland past. Weliswaar is het als een vinger ver in zee uitstekende schiereiland na regenachtige winters met een groene laag gras overdekt, maar 's zomers biedt het op wat onopvallende middagbloemen na een volledig verdorde aanblik. De woeste en romantische kust maakt dit tot een populaire wandeling – nu eens een rotsachtige omgeving in plaats van altijdgroene levadapaden.

Beginpunt: vanuit Machico rijdt u over de VR 1 tot aan het eind van de autosnelweg bij de vrijhandelshaven (Zona Franca) van Caniçal; volg vandaar de wegwijzers naar Ponta São Lourenço, totdat de weg na 5 km bij de parkeerplaats boven de Baía d'Abra eindigt. Met bus 113 naar Baía d'Abra.

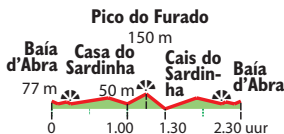
Hoogteverschillen: stijgen en dalen 340 m elk.

Vereisten: eenvoudige wandeling met soms rotsachtige paadjes, geëxponeerde passages zijn gezekerd. Voor de zeer steile klim naar de Pico do Furado is afwezigheid van hoogtevrees vereist. Zo nu en dan waait er op het schiereiland São Lourenço een harde wind. Geen schaduw! Vergeet uw badspullen niet!

Eten en drinken: mobiele kiosk op de parkeerplaats (alleen tijdens het seizoen) en Beach Bar in Prainha.

Tip: halverwege tussen Caniçal en Baía d'Abra bereikt u Prainha (bushalte). Het donkere natuurstrand met zijn fijne zand biedt een van de beste badmogelijkheden op Madeira.

Op de parkeerplaats boven de **Baía d'Abra** aan het eind van de weg informeert een infobord over de route en de bijzonderheden van het schiereiland São Lourenço, ernaast wijst een wandelbordje (PR 8) richting Cais do Sardinha. Een paadje omlaag leidt een klein dal in, en vandaar verder over een knuppeldam die u niet kunt missen. Als u uw blik over het schiereiland laat dwalen, kunt u een cirkelronde rotspoort boven het water onderscheiden, daarboven verheft zich de markante top van de Pico do Furado (de "Doorboorde"), aan de voet waarvan u te

midden van een klein palmenbosje de Casa do Sardinha ziet. Na een kwartier kruist u een paadje. Via een voetspoor zou u hier rechtsaf naar het steenachtige strand van een baai kunnen afdalen, linksaf bereikt u na enkele passen een spectaculair **uitkijkpunt**, dat op de grillig gevormde kust uitziet (zie afb. op p. 1). Terug op het hoofdpad begint nu een korte steile klim. Over een rotsachtige graat voert een met een draadafrastering beveiligd, getrapt en geplaveid pad u omhoog naar nog een uitkijkpunt, wederom met imposante uitzichten op een met gangen doorboorde steile wand. Het pad leidt in de wijde boog aan de zuidkant van het eiland om de Abra-baai heen. Ter hoogte van de in zee drijvende cirkelronde viskwekerij loopt het pad over een landbrug van slechts

Een slechts enkele meters brede landbrug vormt de smalste passage van São Lourenço.

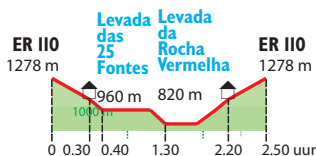

Levadarondwandeling door het sprookjesbos van Rabaçal

De afdaling naar de Levada da Rocha Vermelha is van de Rabaçal-routes degene die de minste wandelaars trekt. Toch maken de subtropische vegetatie en de uitzichten op het dal van de Ribeira da Janela deze wandeling tot een landschappelijk betoverende ervaring – als extraatje kunt u in september bramen plukken. Een stuk ongerepte natuur van grote klasse!

Beginpunt: van Funchal met de auto via de Encumeada-pas en Paul da Serra naar de parkeerplaats Rabaçal, 1278 m.

Hoogteverschillen: ruim 540 m dalen en stijgen.

Vereisten: vrijwel alle geëxponeerde passages zijn met hekken gezekerd – uitgezonderd een plaats vlak voor het punt waar u omkeert. De afdaling van de Levada das 25 Fontes naar de Levada da Rocha Vermelha vereist tredzekerheid. Bij nat weer loopt u gevaar uit te glijden.

Eten en drinken: geen pleisterplaatsen onderweg.

Tip: tussen de parkeerplaats Rabaçal aan de E 110 en het boswachtershuis Rabaçal rijdt een pendelbus. Die is niet gratis, maar de wandeling duurt zo een uur korter.

Vanaf de **parkeerplaats** volgt u de door een slagboom afgesloten eenbaansweg omlaag naar het **boswachtershuis Rabaçal**. Daar leiden de wegwijzers “PR 6 25 Fontes” en “PR 6.1 Risco” u rechtsaf in 5 minuten naar de *Levada do Risco*, die u rechtsaf tegen de stroom in volgt. Bij de splitsing na 100 m daalt u linksaf naar de *Levada das 25 Fontes* af. Bij de levada aangekomen, gaat u rechtsaf tegen de stroom in verder.

Na een kort eindje langs het kanaal leidt een trappenpad omlaag naar de brug over de Ribeira Grande en weer omhoog naar de levada. Een kleine 15 minuten na de brug takt in een rechtse bocht links van de *Levada das 25 Fontes* een platgetreden pad af. Na een behoorlijk steile afdaling bereikt u bij een in de poreuze rotswand geboorde kleine grot de **Levada da Rocha Vermelha**, de Levada van de Rode Rots.

Ga hier rechtsaf en wandel tegen de stroom in langs de “rode” levada verder. Na een kleine 10 minuten bereikt u de brug bij de Ribeira dos Cedros. Rechts van u ruist een waterval omlaag. Vóór de lange Seixal-tunnel voor u loopt de Levada da Rocha Vermelha links verder, maar een bord in vijf talen waarschuwt voor

Het levadapad boven het dal van de Ribeira da Janela.

